

RINGEBU KOMMUNE

Vår referanse
25/7- 24/4545
FE-242

Vår saksbehandler:
Frode Waland Martinsen tlf. 900 12 999

Typisk turiststed, søknad til statsforvalter

Utvalg	Utv.saksnr.	Møtedato
Formannskapet	006/25	30.01.2025
Kommunestyret	011/25	18.02.2025

Dokumenter vedlagt saken

Søndagsåpne butikker

Vurdering av Ringebu som typisk tursitsted.pdf

Rapport- Fritidsboligeierundersøkelsen i Midt-Gudbrandsdal 2022

Forslag til innstilling

1. Det søkes om status som "typisk turiststed" etter "Lov om helligdager og helligdagsfred, §5, sjette ledd".
2. Det søkes om helårs turiststeder, for Ringebu og Fåvang sentrum.

Møtebehandling fra Formannskapet 30.01.2025

FOR - behandling:

Arne Fossmo fremmet følgende endringsforslag:

Ringebu kommune søker Statsforvalteren om status som "typisk turiststed" hele året etter lov om helligdager og helligdagsfred, §5, sjette ledd, for Ringebu og Fåvang sentrum.

Votering forslag Fossmo

For: 6 stemmer (86%) - AP 3, H 1, SP 1, TVL 1

Stemmer:

Anne Mette Dalbakk (AP)

Arne Fossmo (AP)

Nina Kanne Stenumgård (SP)

Arne Stensrud (H)

Kristin Teigen (AP)

Berulf Vaagan (TVL)

Mot: 1 stemme (14%) - SP 1

Stemmer:

Per Ove Hagestuen (SP)

FOR-006/25 Vedtak:

Innstilling

Ringebu kommune søker Statsforvalteren om status som "typisk turiststed" hele året etter lov om helligdager og helligdagsfred, §5, sjette ledd, for Ringebu og Fåvang sentrum.

Møtebehandling fra Kommunestyret 18.02.2025

KOM - behandling:

Inge Asphoug stilte som næringsdrivende i kommunen spørsmål ved sin habilitet under behandling av saken.

Asphoug ble enstemmig erklært habil.

Vedtatt som formannskapetets forslag til innstilling med 19 mot 4 stemmer (Per Ove Hagestuen, Ingeborg Braastad Hagen, Brede Holdbrekken, Eirin Hovde Åmodt).

Per Ove Hagestuen ba om protokolltilførsel.

KOM-011/25 Vedtak:

Ringebu kommune søker Statsforvalteren om status som "typisk turiststed" hele året etter lov om helligdager og helligdagsfred, §5, sjette ledd, for Ringebu og Fåvang sentrum.

Protokolltilførsel Per Ove Hagestuen

Denne saken er fremtvunget av noen få sentrale næringsaktører i kommunen, ikke dagligvarehandelen, fritidsinnbyggerne eller de fastboende, slik det feilaktig er fremstilt i saksfremlegget. De ansatte burde vært involvert i prosessen, og det er heller tvilsomt om tettstedene Fåvang og Ringebu oppfyller kriteriene til såkalt typisk turiststed, slik Kvitfjell og Venabygdsfjellet helt opplagt gjør.

Innledning

Det er et ønske fra aktørene i dagligvarehandelen i kommunen at Ringebu kommune skal søke Statsforvalteren om godkjenning av tettstedene som typisk turiststed, og med dette legge til rette for søndagsåpne butikker. Fra tidligere er Venabygdsfjellet og Kvitfjell godkjent som typisk turiststed og har drevet søndagsåpne butikker siden 2008. Ønsket om søndagsåpne butikker er begrunnet i økende trafikk i reiselivet og økt etterspørsel av tilbud blant fritidsinnbyggerne og fastboende.

Saksopplysninger

Ringebu er en stor reiselivskommune. Kommunen har flere fritidsboliger enn innbyggere, og dette bildet forsterker seg for hvert år som går, da antallet fritidsboliger og spesielt varme senger øker. Det er mange besøkende gjennom året, med stor tilstrømming i alle ferier, gjennom etterjulsvinteren og om sommeren.

Flere oppholder seg oftere og lenger i fritidsboligene sine, og stadig flere oppsøker Ringebu for kortere og lengre perioder i året som turister. Kvitfjell opplever en stor vekst som destinasjon. Ny varme senger spesielt i Kvitfjell bygges ut og d har skifte av belegg på søndager.

Landsbyen Ringebu er et besøksmål i seg selv. Det samme er Ringebu stavkirke og Ringebu prestegard. Stavkirka og Ringebu prestegard er en av de største attraksjonene i Gudbrandsdalen. Betalende besøkende på de to plassene nærmer seg 30.000. I tillegg er det veldig mange som ikke løser billett.

Det er et variert og økende utbud av aktiviteter i Ringebu sommer som vinter. Sykling som organisert aktivitet er i sterk framvekst, og fjellområdene har til alle tider vært populære turmål.

Gudbrandsdalsvegen som samarbeidsprosjekt i Midt-Gudbrandsdalen skal gi turister og besøkende flere opplevelser og aktiviteter. Målsettingen er at turistene skal oppholde seg lenger i området.

Gudbrandsdalsvegen har som mål videreutvikle regionens fortrinn, og utnytte et større potensiale for besøk, handel, kunst, kultur etc.

Loven om helligdager og helligdagsfred sier følgende:

«§ 5. Salg fra faste utsalgssteder På helligdager skal faste utsalgssteder som selger varer til forbrukere, holde stengt. På jul-, påske- og pinseaften skal de stenge kl. 16. Dette gjelder ikke for:

1. Utsalgssteder som i det vesentlige selger kiosk- eller dagligvarer, og som har en samlet salgsflate som ikke overstiger 100 kvm

2. bensinstasjoner med en samlet salgsflate som ikke overstiger 150 kvm

3. utsalgssteder på campingplasser i campingsesongen

4. utsalgssteder på områder som etter vedtak av fylkesmannen regnes som typiske turiststeder, se sjette ledd

5. salg fra serveringssted

6. salg ved auksjon

7. salg av utstilte gjenstander fra kunstgallerier og lignende

8. salg fra tidsbegrensede utstillinger og varemesser som finner sted i lokaler som normalt ikke blir brukt til salgsvirksomhet

9. utsalgssteder som i det vesentlige selger blomster, planter og andre hageartikler

10. utsalgssteder som i det vesentlige selger lokale husflids- og suvenirvarer

11. utsalgssteder i bygninger for inn- og utsjekking av passasjerer på lufthavner som har tillatelse til avgiftsfritt salg

12. salg av varer i tilknytning til produksjonssteder mv. som er tilrettelagt for turisme.

Faste utsalgssteder kan holde åpent de tre siste søndagene før julaften mellom kl. 14 og kl. 20.

Med salgsflate, se annet ledd nr. 1 og 2, menes gulvflaten i den delen av et utsalgssteds lokale hvor varer beregnet for salg til publikum er synlig utstilt. Lagerrom og oppholdsrom for personale medregnes ikke.

Utsalgssteder som nevnt i annet ledd nr. 1 og 2, og som ikke åpenbart oppfyller kravet om salgsflate, skal ved takst eller på annen tilfredsstillende måte kunne dokumentere salgsflatens størrelse.

Dokumentasjonen skal være tilgjengelig ved utsalgsstedet. Mangelfull dokumentasjon medfører at et utsalgssted ikke anses unntatt fra bestemmelsen i første ledd første punktum.

Fylkesmannen kan etter søknad fra kommunen ved forskrift bestemme at et område skal regnes som typisk turiststed, se annet ledd nr. 4, for hele året eller deler av året. Som typisk turiststed kan bare regnes område der salget i de aktuelle periodene hovedsakelig skjer til turister.

Fylkesmannen kan etter søknad gi dispensasjon fra paragrafen her når det foreligger særlige grunner. Avgjørelsen kan påklages til departementet.»

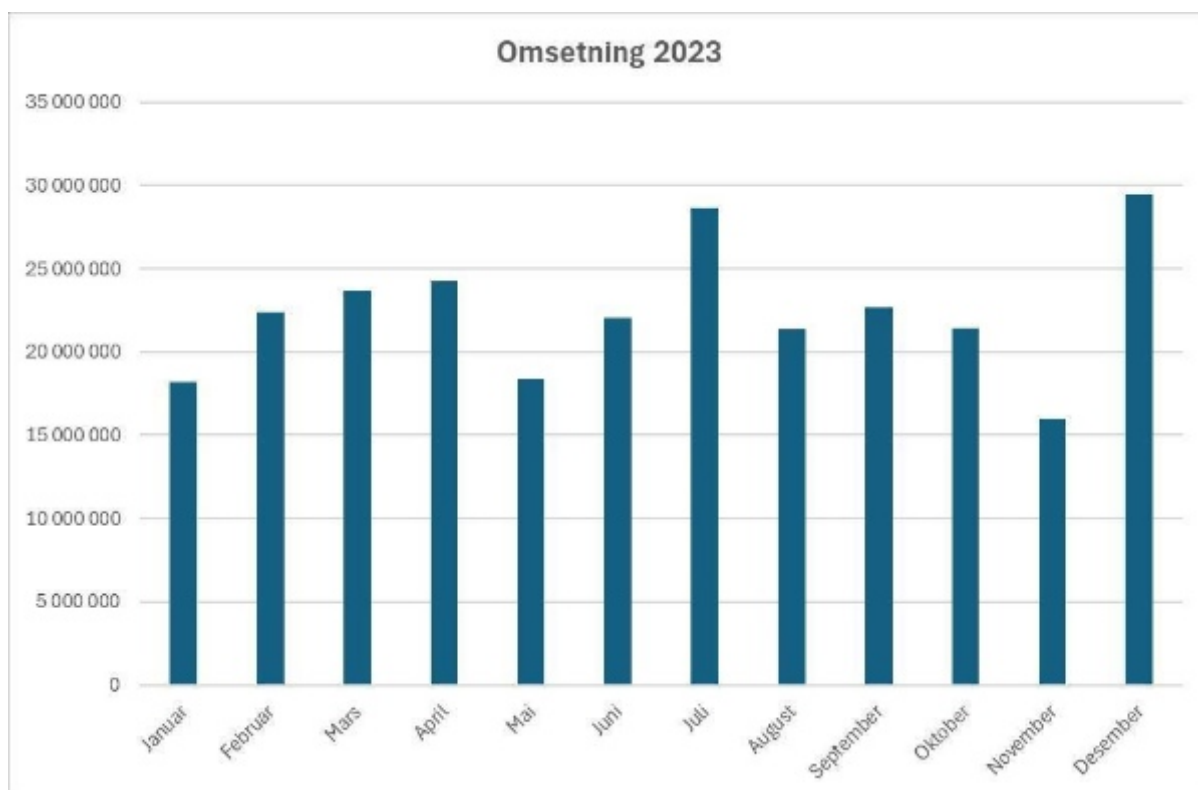
Ot.prp. nr. 11 (2002–2003) sier følgende: Om lov om endringer i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred m.v. «Nr. 4 Typiske turiststeder: Nr 4. fører vidare unntaket for typiske turiststeder frå den gjeldande lova. Med typiske turiststader er i første rekkje meint mindre stader der salet i periodar hovudsakleg skjer til turistar. Det er her tenkt på stader der dei faste innbyggjarane er få i forhold til talet på tilreisande/besøkjande i løpet av året, eksempelvis stader som Beitostølen, Geiranger, Geilo og Lyngør. Ein typisk turiststad treng ikkje omfatte heile kommunen. Ein typisk turiststad er dessutan kjenneteikna ved at dei næringsdrivande ofte er avhengige av turistsesongane, da kundegrunnlaget er for lite til at dei kan overleve av sal til fastbuande. Også utsalsstader i mange byar og på større stader kan oppleve omsetningsauke i turistsesongen, men denne auken kan neppe seiast å vere så vesentleg at han kan danne grunnvinga for å gi løyve til søn og helgedagsope. Det er vidare eit vilkår at salet i periodar hovudsakleg skjer til turistar, jf. § 5 sjette ledd. Kor lang denne perioden må vere, og kor stor del av omsetninga som må skje til turistar i denne perioden, må avgjerast konkret i kvart enkelt tilfelle. Fylkesmannen kan avgrense unntaket i § 5 andre ledd nr. 4 frå kravet om at faste utsalsstader skal halde stengt på helgedagar til å gjelde for utprega «sesongstader» i bestemte periodar av året. Med «delar av året» er meint periodar av ei viss lengd; kortare tidsrom på f.eks. eit par veker vil såleis ikkje vere tilstrekkeleg. Det følgjer av § 5 sjette ledd i lova at fylkesmannen, etter søknad frå ein kommune, ved forskrift avgjer om eit område eller ein kommune skal ha nemninga typisk turiststad.

Etter sjette ledd er det fylkesmannen som etter søknad frå ein kommune ved forskrift avgjer om eit område skal reknast som et typisk turiststed etter § 5 andre ledd nr. 4 i lova. Vedtaket til fylkesmannen vil gjelde eit nærmare bestemt område, og vil normalt ikkje vere knytt til bestemte personar. Vedtaket vil dermed vere ei forskrift etter definisjonen i forvaltningslova § 2.»

Lovens formål er å verne om det gudstjenestelige liv og den alminnelige fred på helligdager og for å gi høytiden ro og verdighet.

Kommunen opplever handelslekkasje. De store utbygginger som har skjedd i området de siste årene vil ha betydelig tiltrekningskraft på handel og i visse bransjer. Oppgradering av dagligvaretilbudet på Fåvang har bidratt til at befolkning, forbigående, besøkende og fritidsinnbyggerne i Kvitfjell handler mer lokalt de siste årene. Dette er imidlertid ikke nok til å videreføre en positiv utvikling. Ser vi på tabellen under, viser den variasjon og at ferier og høytidsmånedene er de med høyest omsetning på dagligvarer som vi har tall på.

Omsetningstall for dagligvarebutikker i Fåvang og Ringeby, 2023:

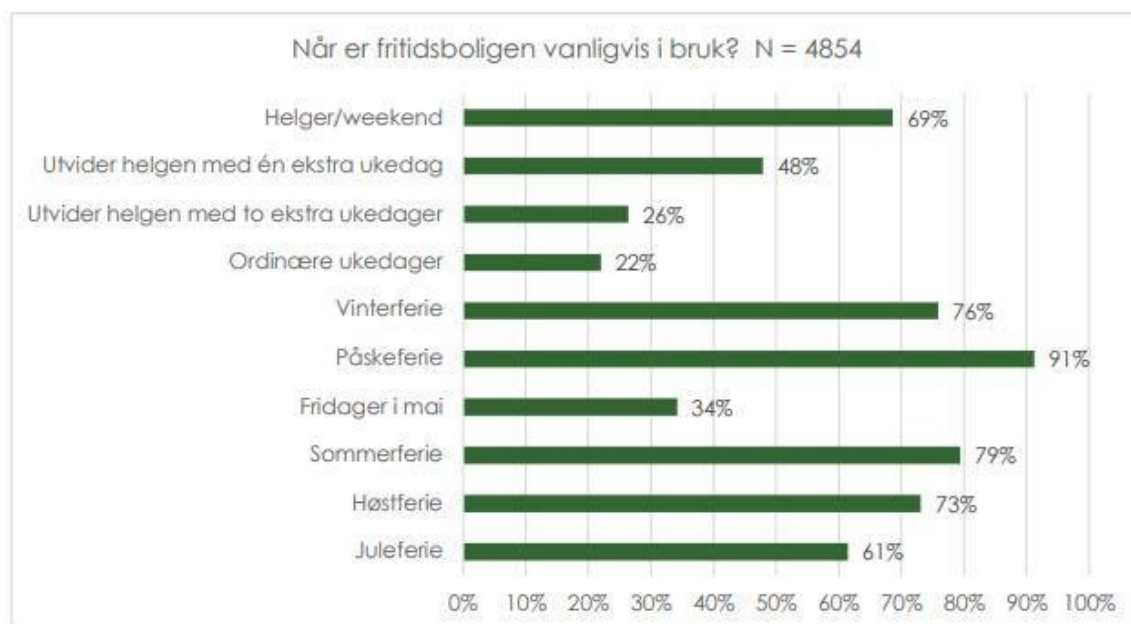

Omsetning for 5 dagligvare butikker på Ringebu og Fåvang, tallen er 2023.

Bruken av fritidsboligen:

4.2. Hvilke ferier er fritidsboligen i bruk

Fritidsboligene i Midt-Gudbrandsdalen brukes både i ferier og helger.

Bruk av fritidsboligen i ferier og helger i de tre Midtdals-kommunene

Kommune	Vinter-	Sommer-		Høstferie	Juleferie	Helger
	ferie	Påskeferie	ferie			
Ringebu	79 %	93 %	74 %	72 %	65 %	75 %
Sør-Fron	75 %	90 %	84 %	72 %	61 %	66 %
Nord-Fron	69 %	88 %	87 %	75 %	54 %	58 %

Tabellen viser at fritidsboligene jevnt over er mer besøkt i Ringebu kommune enn i de to nabokommunene. Tall fra Fritidsbolig undersøkelsen for 2022.

Vurdering

I kommuneplanens samfunnsdel er det vedtatt at det skal arbeides for levende sentrumsområder med stor tiltreknings- og konkurransekraft. I lys av vedtatte planer bør det tilrettelegges for at det meste av lokale behov dekkes innenfor kommunens grenser. Det vil være positivt for det lokale næringsliv, for alle handlende og for miljøet. Det er grunn til å tro at søndagsåpne butikker vil påvirke den lokale utvikling positivt.

Kommuneplanens samfunnsdel sier følgende:

SLIK VIL VI HA DET

Ringebu skal ha levende sentrumsområder med stor tiltreknings- og konkurransekraft.

SLIK VIL VI GJØRE DET

- bygge opp under Landsbyen Ringebu som merkevare
- ikke godkjenne etablering av frittliggende kjøpesenter, men konsentrere detaljhandel i sentra og turistdestinasjoner
- samarbeide aktivt med næringsaktørene i tettstedene
- satse på tettstedsutvikling og god fysisk tilrettelegging
- legge til rette for lokaler og forretningsvirksomhet i sentrumsområdene

- bidra til etablering av flere nisje- og spesialforretninger
- utvikle overnattingstilbud

Gjeldende næringsplan sier følgende:

6. Ha levende sentrumsområder med stor tiltreknings- og konkurransekraft.

7. Ha vekst innen turisme og turistrelatert virksomhet

Søndagsåpne butikker kan sees på som en tilpasning til økt handelskonkurranse i midt-dalen, der stedene ved sine særtrekk utfyller hverandre. Landsbyen Ringebru med sine spesialforretninger er utsatt for økt konkurranse ved volumhandel. Når E6 blir lagt utenom vil dette kunne forsterkes. Det bygges ut mange hytter og leiligheter for selvhushold i Kvitfjell og det foreligger planer for betydelig flere i årene som kommer. Dette er en viktig utvikling for å skape jevn trafikk i uken og dermed grunnlag for videre utvikling av infrastruktur i destinasjonen, og størst mulig positive ringvirkninger for lokalsamfunnet. Ny innrykk i utleiehytter og leiligheter skjer ofte på fredag og søndag. Denne utviklingen vil bli forsterket, og i den grad ny innrykk skjer søndager, vil det være problematisk for tilreisende med stengte butikker.

Det er behov for gode møteplasser også på søndager, og søndagsåpne dagligvareforretninger vil således bidra til å sikre driftsgrunnlaget i Ringebru/Vålebru og Fåvang. Pakketering og produktutvikling knyttet til tjenesteleveransen til besøkende i Kvitfjell, kan gi muligheter til å styrke den lokale handel, og føre til god samhandling mellom handelsnæring i Ringebru/Vålebru og Fåvang. I kombinasjon med søndagsåpne butikker vil dette styrke virksomhetenes framtidige driftsgrunnlag.

Geilo, Øyer, Fagernes og Leira må kunne sies å være sammenlignbare steder som reisemål og reiselivssteder, og altså typisk turiststed. Alle er av de fremste vintersportsdestinasjoner i landet. I Ringebru har Venabygdsfjellet og Kvitfjell slik status i dag. I den grad det er forskjell mellom Ringebru og Øyer i forhold til lovens definisjon må det være at Øyers stilling som besøksmål og turiststed står litt sterkere sommerstid. For 2023 er juli den måneden med høyest omsetning i Ringebru kommune, tidligere var det påsken. Med økning i antall varme senger vil trafikken trolig øke vinter og sommer i fremtiden

Et spørsmål i forhold til loven er om status som typisk turiststed må eller bør begrenses til å gjelde i visse sesonger. Ringebru er i en gunstig stilling som populært besøksmål både vinterstid og sommerstid. Sesongene vil i realiteten omfatte 10 av årets 12 måneder, med mai og november som "skuldersesonger". Fritidsboligene spesielt på østsiden av dalen brukes enda mer gjennom sommeren. Flere og flere fritidsboliger leies ut og blir dermed «halvvarme senger». Dette er med på å øke tilstrømmingen av turister til kommunen. Ringebru arbeider sammen med nabokommunene i regionen ut fra en ambisjon om å utvikle Lillehammer-regionen til Europas mest komplette vintersportsregion. I det ligger en bevisst satsing på området som reiselivsregion og som arrangementsregion. Dette skal bidra til å skape økt aktivitet i skuldersesongene og bedre fordeling av besøkende og arrangementer gjennom året. Ut fra dagens situasjon og målsettingene synes det ikke naturlig å definere kommunen som typisk turiststed begrenset til visse tider på året.

Et annet spørsmål kan være om betegnelsen typisk turiststed bør omfatte hele kommunen, eller begrenses til tettstedene. Her vil utgangspunktet være de ulike stedenes preg som turiststed. Fåvang som nærmeste handelsområde for Kvitfjell og Fåvang østfjell. Vålebru som nevnt en attraksjon i seg selv, med to fjelloverganger og starten eller avslutningen av Nasjonal turistvei Rondane, avhengig av hvilke vei man kommer.

Svingningene i omsetning forteller at Ringebru er en helårsdestinasjon med høyest handel i juli, desember og påskemåneden. Det er nok flere bedrifter/butikker som ikke hadde klart seg uten omsetningen man har av fritidsinnbyggerne og turistene.

Med arrangementer året rundt og en dagligvareomsetning som viser at man øker i alle høytider og

ferier, er det grunnlag for å søke om statusen typisk turiststed. Med utvidelse av arrangementene og spredning av disse gjennom året, er også et argument for at status bør eller kan omfatte hele kommunen. Etablering av nye arrangementer de siste årene som Sykkelviku, Summit næringslivskonferanse sammen med WC i Kvitfjell, er eksempel på aktivitetsutviklingen i Ringebru. I tillegg skjer det utbygging av hytter på Kvitfjell, Venabygdsfjellet og Fåvang østfjell.

Med utgangspunkt i Ringebru kommune som del av en større vintersportsregion er også det med på å forsterke argumentene for at statusen bør eller kan omfatte hele kommunen. Ved vurdering av om det skal søkes om status som typisk turiststed for hele eller deler av kommunen er det også et spørsmål om ulik status i praksis kan virke konkurransevridende mellom bedrifter på Fåvang og Ringebru (Vålebru).

I Fritidsbolig undersøkelsen for Midt-Gudbrandsdal blir det spurt om det er noe som savnes av handles- og serveringstilbud i Ringebru (helekommune), så kommer søndagsåpne butikker opp på den listen.

Handelsnæringen ønsker søndagsåpne butikker for å motvirke handelslekkasje og for å styrke kommunens tettsteder. En god oppslutning fra næringslivsaktørene (utsalgsstedene) som drar nytte av ordningen er viktig, og de er samstemte i ønsket om utvidede åpningstider. I henhold til lov og forarbeider sitert foran i saken, synes det klart at Ringebru kommune helt eller delvis vil kunne defineres inn under lovens § 5, 6. ledd om typisk turiststed, og det kan søkes fylkesmannen om slik status.

Venabygdsfjellet og Kvitfjell har slik status i dag. En sak som butikkenes åpningstider har minst to sider, og representerer hensyn som må avveies mot hverandre. Utvidet åpningstid med søndagsåpent er positivt for næringslivet i Ringebru kommune. Det medfører et bedre produkt og bidrar til ekstra sysselsetting. Utviklingen bidrar til økt omsetning i lokalsamfunnet og skaper flere arbeidsplasser, noe som er positivt for den enkelte og for kommunens utvikling. Søndagsåpne butikker betyr bedre tilrettelegging for turisme til kommunens destinasjoner og medfører større ringvirkninger for reiselivet og handelsnæringen. Arbeidstakere på sin side får flere jobbmuligheter, men det fører også med seg mer andre mindre gunstige sider. Noen vil kunne oppleve å måtte arbeide til tider forskjellig fra nå.

Konklusjon

Kommunedirektøren vurderer at søndagsåpne butikker kan være et bidrag til å sikre lokal handel og medføre at en står bedre imot utfordringer knyttet til voksende netthandel, kjøpesenteretableringer ol. Selv om en kan stille et prinsipielt spørsmål ved om det er ønskelig og nødvendig at alt skal være tilgjengelig hele tiden, så er det ut fra næringsstrukturen og besøksattraktiviteten i Ringebru viktig å tilpasse seg utviklingen i reiselivet. Kommunedirektøren tilrår at kommunen søker om status som typisk turiststed for tettstedene Ringebru og Fåvang.